

יומא סב

משה שווערד

1. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כדו:

עוד יש לחקור בנשפך הדם דמביא שנים ומגרייל עליהם ואיבעי לן (דף ס"א ע"ב) לרבנן דכולן נשרפים אבית הדשן כמה שעירים משלח ואמרינן דאינו משלח אלא אחד משום דכתיב אותו ויש לחקור על כמה שעירים הוא מתודה אי צריך וידוי על כל השעירים כמו דכל השעירים טעונים שריפה:
ומצות שילוחו הוא למדבר ולטומאת בגדים אמרינן (ס"ז). דמשיצא חוץ לחומת ירושלים מטמא בגדים והנה יש לחקור בנוב וגבעון דגם שם היה דין שילוח של המשתלח כדאמרינן ביומא (ס"ז ע"ב) המדברה כו' לרבות נוב וגבעון כו' כיון שלא היה שם מחנה ישראל מאימתי מטמא בגדים:

2. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף סא עמוד ב

כמה שעירים משלח. [1] לר' אלעזר ור' שמעון קא בעי דאילו לרבנן כיון דאינו מטמא אלא אחרון כמו כן נמי אינו משלח אלא אחרון וכן משמע מדהשיב לו רבא וכי עדרו שורף דהיינו אליבא דר' אלעזר ור' שמעון. [2] א"נ איכא למימר דלרבנן נמי בעי אף על גב דאינו מטמא אלא אחרון משום דאיתרע ריעותא בראשונים שנשפך דמן קודם גמר המתנה הילכך אחרון דלא איתרע ביה ריעותא וגמר בו כפרה הוא עדיף טפי אבל שעיר המשתלח דלא איתרע ביה ריעותא קא מיבעיא ליה אי משלח את כולם, ורבא השיב לו וכי עדרו שורף לר' אלעזר ור' שמעון דכולהו חדא כפרה היא ומיניה שמעינן לרבנן גם בשעיר המשתלח. כן נראה לי.

3. מרומי שדה מסכת יומא דף סא עמוד ב

בעא מיניה רבא מרב נחמן כמה שעירים משלח, א"ל וכי עדרו משלח, אמר ליה וכי עדרו שורף. משמע דפשיטא ליה דלא איסתפק לרבא אלא אליבא דר"א ור"ש. אבל לרבנן שאינו שורף אלא האחרון, פשיטא שאינו משלח אלא האחרון. והכי נראה דעת הרמב"ם שלא הביא סוגיא זו כלל, ולא הפסק בדין זה, אלא משום דקיי"ל כחכמים.

4. מהר"ץ חיות מסכת יומא דף סב עמוד א

גמ' ואם היה השני מובחר ממנו יביאנו. נ"ב עיין חכם צבי סימן מ"ה שהניח דברי הרמב"ם בהל' עיו"כ הלכה ט"ז בצע"ג. דלמה השמיט דין זה בספרו דאם היה השני מובחר ל"א מצוה בראשון. אולם נעם במחכ"ת מה שכ' הרמב"ם פ"ב מהל' שגגות דאפילו שחט הראשונה ונמצאת כחושה אומרים לכתחלה הביא שמנה ושחוט הרי אף על גב דכבר נשחט קרבן ראשון מ"מ מחללין שבת ושוחטין את המובחר מכ"ש בחול דלא אמרינן בכה"ג בראשון וזה אמת:

5. ספר איזהו מקומן

חיות דהרמב"ם סמך על פסקו בהל' שגגות דאפילו מחללין שבת לשחוט המובחר בקרבן ציבור, אם לאחר ששחט הראשונה נמצאת אחרת שמנה הימנה [עי' מנחות סד].
ברם תוס' הרא"ש נקט אכן שדוקא גבי פסח שיש מצוה באכילתו נאמר דין זה ולא לגבי שעיר המשתלח דלא שייך ביה מובחר, והריטב"א הוסיף דבפסח מלבד מצות אכילה איכא נמי אימורין למזבח, אבל שעיר המשתלח אינו אלא לשילוח, ויתכן להוסיף

אלא ר"י דפסח וכו' ר"י אומר מצוה בראשון ואם היה שני מובחר ממנו יביאנו:
א] בהגהות מהר"ץ חיות הביא תמיהת שו"ת חכם צבי (סי' מ"ה) על השמטת הרמב"ם בהל' יוהכ"פ לדין זה שאם היה השני מובחר לא אומרים דמצוה בראשון, ונתירץ מהר"ץ

6. ספר איזהו מקומן

ב] בשו"ת חכם צבי הנ"ל נשאל על מעשה שלא היה לאחד שמן זית להדליק נרות חנוכה, והתחיל להכין נרות שעוה, ותוך כדי נודמן לו שמן זית, והשבות יעקב פסק דכיון שמתעסק בנרות שעוה ידליק בהן, אולם החכם צבי פסק דיעזובם וידליק בשמן זית דמובחר עדיף, וראיה מדברי ר' יוסי דאף שהוא מתעסק בקרבן פסח אחר חצות, מ"מ אם השני מובחר יעזוב הראשון ויקריב השני. ועי' בחי' הת"ס (הנלקט על הדף לעיל ריש ז.), ומש"כ בהערות מרן הגריש"א (לדף סד.).

7. פתחי תשובה יורה דעה סימן רסה ס"ק ט

(ט) שני תינוקות עיין בתשובת ברית אברהם חלק א"ח סימן י"ד על דבר שתי מילות ביום א' ואחת מהם שלא בזמנה אם יש להקדים למול זה שנולד מקודם וכתב דגם בשתי מילות בזמנם לא מצא שום סברא להקדים דוקא לזה שנולד תחלה ומסימן שנ"ד גבי שני מתים אין ראיה דהתם חל החיוב מיד בשעה שמת האחד טרם מיתת השני משא"כ בזה דהחיוב חל ביחד מתחלת יום שמיני ומ"מ נהגו להביא תחלה זה שנולד מקודם אפשר שהוא מטעם שלא יתעורר קנאה ומחלוקת ועכ"פ ברור דאם הובא לבהכ"נ זה שנולד אחרון אין להמתין כלום רק למולו מיד וכל זה אם שניהם בזמנם אבל בנ"ד שאחת היא שלא בזמנה בודאי צריכים מקודם למול המילה שבזמנה ע"ש וכ"כ בתשובת יד אליהו סימן מ"א דמי שזמנו קבוע הוא קודם לזה שנדחה אף שנולד ראשון אך כתב דאם אירע שהביאו לבהכ"נ את התינוק שנדחה יש למולו מיד ולא להמתין על מי שזמנו קבוע ע"ש:

8. הגהות הר"ר יהודה בכרך

דף סב ע"א נמי ואם היה שני מונח ממנו יניאנו .
עי' חוס' לקמן סיד' ב' ד"ה ואם כו' .
לענין מי שיש לו שני ילדים למול ביום אחד רק שאחד
נולד ראשון מי נימול החלה. יש לפסוק מסוגין ומחלוקת
חכמים ורי' זסי במפרש פסחו ודו"ק :

9. שערים מצויינים בהלכה

דף סב. ואם היה השני מובחר ממנו יביאנו. כתבו התו"י והריטב"א דזה שייך בפסח שאכילתו מצוה, ולא שייך סברא זו גבי שעיר המשתלח. ועי' מה שכתבנו לקמן (סד: ד"ה ואם היה השני מובחר). ומסוגיא זו נראה לי דאם כיבדו לאחד להתפלל בימים הנוראים או לתקוע בר"ה, וקרה לו אונס שנחלה, וביו"ט חזר והבריא, והוא רוצה להתפלל תלוי הדבר בדעת הציבור איזהו המובחר, או יטילו גורל [ועי' מה שכתבנו לקמן (סג: ד"ה הא) בענין הגורל]. ועי' מש"כ בשמ"ב וקונ"א (ח"ג סי' קכח ס"ק יג).

10. הערות הגר"ש אלישיב מסכת יומא דף סב עמוד א

ר' יוסי אומר מצוה בראשון ואם היה שני מובחר יביאנו. נראה דדינא דמובחר לא שייך כי אם בקרבן שיקריב על המזבח. אבל לגבי שעיר המשתלח אף על פי שהמובחר הוא השני דינא הוא בראשון, דכיון דלאו להקרבה עומד, לא שייך ביה דינא דמובחר נדריך. ורק בשעת הבאתו מצד שוה במראה ובקומה צריך להיות כאותו הקרב. אבל כשהנפק"מ הוא בין שנים אי יש עדיפות למבחר בזה נראה שליכא עדיפות. ופשוט.

כתב הפמ"א [שו"ת קכו ח"ב] דעובדא בא לפניו שמינו תוקע שיתקע תקיעות דר"ה ונחלה ומינו אחר שיבא ויתקע. וכשבאו לתקוע נרפה הראשון מחליו וקאתי ותובע שכיון שמינוהו ראשון הדין עמו שהוא יתקע. דאין הדין עם הראשון, אלא איזה מהם שירצו יקחו. דלהלכה נקטינן כחכמים שאיזה מהן שירצה יקריב. וליכא מצוה בראשון.

ונראה דכל דבריו אינם אלא במקום שמינו מינוי חדש גם את הראשון, אבל היכא שהראשון קבוע הוא ונחלה ומינו אחר תחתיו הא ודאי דכשהבריא חוזר הוא למעמדו, דהא השני מינו שיהא במקומו. וא"כ כיון דהוא חוזר ודאי מעביר הוא את השני. וכדאיתא בתוס' לעיל [י"ג. ד"ה הלכה] לענין פרנס הממונה על הציבור.

11. מרומי שדה מסכת יומא דף סב עמוד א

שם במשנה. שני שעירי. פרק זה ה' צריך להיות מקומו או לעיל גבי טרף בקלפי, או אחר מצות שלוח, ורבינו סידרו בין מעשה שעיר לה' ובין מעשה שעיר לעזאזל. והיינו משום דסוף המשנה מת אחד מהם יביא שנים, אינו אלא עד גמר כפרת דם השעיר הפנימי, ולא אחר כן אפילו קודם הוידוי של עזאזל, והיינו כר' יהודא ולא כר"ש לעיל בדף מ':

12. ריטב"א על יומא דף סב/א

שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהו שוין במראה ובקומה ובדמים, יש מקשים היאך אפשר שיהו שוין במראה ובקומה דהא אמרינן בסנהדרין (ע"א א') גבי בן סורר ומורה שלא היה ולא עתיד להיות משום דכתיב בננו זה שיהיו אביו ואמו שוין במראה ובקומה, [1] ויש מתרצים דהתם הוא בבני אדם שיש להם בפרצופם וקומתם הרבה צורות וענינים חלוקים אבל בבעלי חיים אפשר שיהיו שוין במראה ובקומה, וקשיא להו מה שאמרו בירושלמי שאפילו בחטים אין חטה דומה לחברתה ממש, [2] לכך פירשו דהכא לאו שוין ממש בדקדוק אלא שיהיו דומין זה לזה דרך כלל כל מה שאפשר דבהא סגי לענין בעלי חיים, וכן נראה מפירוש רש"י שפירש שיהיו שניהם שוין במראה לבנים או שחורים וכן עיקר:

13. גבורת ארי מסכת יומא דף סב עמוד א

שני שעירי יום הכיפורים מצותן שיהיו שניהם שוין וכו'. הקשו בתוס' ישנים מדאמר בפרק ח' דסנהדרין בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות משום דבעינן שיהיו אביו ואמו שוין במראה ובקומה וזה אי אפשר להיות ותל' דבבהמה מיהא יכול להיות יותר. [3] ולדידי לא קשה מידי דהכי איתא התם ר' יהודא אומר אם לא היתה אמו שוה לאביו בקול ומראה וקומה אינו נעשה בן סורר ומורה מאי טעמא דאמר קרא אינו שומע בקולנו מדקול בעינן שוין מראה וקומה נמי בעינן שוין וכיון שכן איכא למימר דזה אי אפשר להיות שיהיו שניהן שוין בקול ואפילו אם תמצא לומר דבקול אפילו רבנן מודו דבעינן שיהיו שוין מדכתיב בקולנו משמע חד קול ולא כתיב בקולותינו או בקולינו כיו"ד כדפירש רש"י התם ולא פליגי אדר"י אלא במראה ובקומה בלבד ולפי זה בקול אפשר שיהא שוין מדמוקי לה להא דבן סורר ומורה דלא כר"י שמע מינה לרבנן אפשר אפילו הכי איכא למימר דהא ודאי לא אפשר שיהיו שוין בשלשתן בקומה ומראה עם הקול אבל בקומה ומראה לחוד בהני תרתי אפשר ואפשר ותמיהני על התוס' מה עלתה על דעתם להקשות מהכא להתם בעי ר"י ג' דברים והא לא אפשר והכי סגי בב' דברים בדברים שעצם הגוף הא אפשר:

14. שפת אמת מסכת יומא דף סב עמוד א

במשנה שני שעירי יוה"כ כו' שוין במראה ובקומה ובדמים, נראה דשפיר משכחת לה שיהי' שינוי בדמים אף ששוין במראה ובקומה כעין עגלא תילתא ד"מ שהוא שלישי לבטן [א] וגם כאן י"ל כגון שאחד הוא שני לבטן וא' ג' לבטן וכדומה, דבעצמותם שוה הא' יותר מחבירו אף שלפי מראה העינים שניהם שוים

ממש אף בשמנונית דגם זה בכלל במראה כמ"ש רש"י או סחופים דפירושו לשון כחש כמ"ש נסתחפה שדהו (כמ"ש הערוך), אבל לא נהירא לפרש בדמים דהיינו מה שנתן הגיזבר כפי שנזדמן לו לקנות בזול או ביוקר, רק לפי מה ששוה באמת אזלינן [וכן אי' בירושלמי כאן דבדמים פ"י שבה הדמים ע"ש], ועי' בתו"י שהקשו דהא א"א להיות שוים ממש כדאמר' באב ואם דבן סורר ומורה, [4] **ואפ"ל דהיכא דשניהם מבטן אחת שפיר י"ל שהן שוים ממש מה דלא שייך באב ואם דבן סו"מ, אך לפ"ז צריך להיות תמיד הב' שעירים תאומים דאל"כ אינם שוין ממש:**

15. הערות הגר"ש אלישיב מסכת יומא דף סב עמוד א

ולכאורה קשה אם הוא שוה לו במראה ובקומה. א"כ מה נפק"מ שייך מדין השלישי שיהא שוה בדמים הא ודאי כיון דשוה לו במראה ובקומה ודאי שוה הוא בדמים. דאם אחד כחוש ואחד שמן ודאי אין שוין במראה הוה.

והנה השפ"א כתב דנראה דנפק"מ לעגלא תילתא די"מ שהוא שלישי לבטן שבשרו משובח יותר לאכילה והוה נפק"מ וכגון שבשעיר הוא שלישי לבטן. וא"כ בהא אף על פי ששוה לחבירו במראה ובקומה, מ"מ ערכו שוה יותר משעיר רגיל, וע"ז תנן דבעינן שוה בדמים. **נראה דלא היה צריך השפ"א לה"ת רחוקה זו.**

[ב] ויש נפק"מ קרוב יותר והוא דאיתא בבכורות מ"ג: שמום שניטל שיניו לא הוה מום בבהמה אלא באדם ומפני מראית העין. ויש מקום לדון אי שעיר אחד ניטלו שיניו האם הוה בכלל שוין במראה לזה שיש לו שיניים או לא. דמצד אחד מצאנו בב"מ [מ"ב ב] ההוא אפוטרופא דיתמי דזבן להו תורא ליתמיה ומסריה לבקרא לא הוה ליה ככי ושיני למיכל ומית ודנה שם הגמ' את מי לחייב עכ"פ חזינא דאין זה גלוי לכל אם אין שיניים לבהמה. וא"כ לכאורה שוה במראה הוה. ומאידך גיסא מצאנו בקידושין [כ"ד ב] דשן הוה מום שבגלוי. ואפשר שאין הדברים שוים. ומיקרי שוים במראה וא"כ נפק"מ טובא אם אין שיניים לאחד מהם דשוה הוא בקומה ומראה, ומ"מ בדמים ודאי אינן שוים דבהמה שאין יכולה ללעוס דמיה פחותים.

[ג] עוד נפק"מ נראה דאיתא התם בבכורות דאדם שוטה הוה מום רק באדם ומדין אינו שוה בזרעו של אהרן משא"כ בבהמה שוטה לא הוה מום, דאין זה מום בעצם. וא"כ נפק"מ לשעיר אחד שוטה דשוה הוא בקומה ומראה ומ"מ דמיו פחותים דהוה שוטה.

16. ספר איזהו מקומן

לקח אחד היום ואחד למחר כשרין - כתב הריטב"א דאע"ג שכבר אמר דאע"פ שאין שוין כשרין, איצטריך למיתני דלקיחה כאחד אין מעכבת, דס"ד דהא כיון דאפשר לקיים ליקח ממש כאחד מעכב. [משא"כ מראה וקומה דבלא"ה א"א שיהו שוין ממש]. ובוזה מיושב תמיהת המלאכת שלמה אמאי לא ערבינהו ותנינהו.

17. ספר איזהו מקומן

והריטב"א כתב דלא נהירא מדלא פירשוה בגמ', אלא שאין מצות לקיחה כאחת חשובה לערבב עליו השורה כ"כ. ויתכן שזו גם כונת מרומי שדה שכתב דכיון שכבר הקדיש זוג הראשון ונשתיר אחד מהם ה"ז כדיעבד ולא קפדינן אשניהם שוין. והרש"ש כתב דאף כשיקח שנים אחרים, כיון שבא תחת השעיר המת, הו"ל כאילו נקנה אז, עי"ש.

מת אחד מהם אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני - צ"ב דהגם שאין לקיחה כאחד מעכבת, אמאי לא יקח שנים אחרים לקיים מצות לקיחתן כאחת, ושעיר זה יקחו לחטאת דשעיר הנעשה בחוץ - תירצו תו"י ותוס' הרא"ש דמיירי שכבר נלקח שעיר הנעשה בחוץ.

18. תוספות ישנים מסכת יומא דף סב עמוד ב

ע"כ שייך לע"א) חד למראה. יש ספרים דגרס חד למראה ולקומה וחד לדמים וחד ללקיחתן כאחד ויש ספרים דגרס חד למראה ולקומה וחד לדמים ואומר רבי הא דלא מייתי נמי חד ללקיחתן כאחד משום דההוא משתמע בהדיא דכתיב יקח שני שעירי עזים ומשמע שתהא לקיחת שניהם ביחד א"נ מהכא לא דריש מידי אלא לקיחתן כאחד דריש מדסמכיה ליקח ויש ספרים דגרס חד למראה וחד לקומה וחד לדמים וג' שני דריש ולקיחתן כאחד נפיק מדסמכיה ליקח כדפרי':

19. פנינים משלתן הגר"א

א.טז. ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים.

איתא ברש"י, והוא מדברי הגמרא במסכת חולין (ס, ב), "ר' שמעון בן פזי רמי, כתיב ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים, וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן וכו'". אלא שוים נבראו, ונתמעטה הלבנה על שקטרגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד. עיין אבן עזרא שכתב כי הדרש אינו מוכרח, כי מאמר "שני המאורות הגדולים" אינו מכריח אותנו לפרש שהיו שניהם שוים בגדולה, אבל שניהם נקראו גדולים בערך נגד שאר הכוכבים, ומי מכריחנו לומר שהיו שניהם שוים.

ואמר הגאון ז"ל, כי הדרש מוכרח. כי כבר קיבלו חז"ל על תיבת "שני", שיהיו שניהם שוים. כמבואר במסכת יומא (סב, א) דשני שעירי יום הכפורים, שכתוב בהם ג' פעמים "שני", צריכים להיות שוים בג' דברים. כאמרם ז"ל (שם ב) "חד למראה וחד לקומה וחד לדמים". לפי זה יש לומר גם כאן, דר' שמעון בן פזי הוכיח מלשון שאמר "ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים",

כי "שני" מלמד שהיו שניהם שוים. אס"כן איך אמר אחר-כך "את המאור הגדול ואת המאור הקטן". אלא על-כרחך צריך לומר שנבראו שניהם שוים, רק בשביל שאמרה הלבנה "אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד", אמר לה "לכי ומעטי את עצמך.

(ליקוטי הגר"א שבס' אמונה והשגחה, ליקוטים בסוף דבר אליהו על איוב, וכן ב"שארית יוסף" עהש"ס, לר"י פיאנטניצקי, ורשא תר"ן, בסופו. וראה עוד להלן פרשת נשא ז, עט, כיוצ"ב)

20. ספר נתיבות עולם ב-נתיב אהבת ריע פרק א

ועיין עוד ותמצא בחבור עין יעקב בהקדמת הכותב שמצא בחבור מדרש אחד וז"ל, בן זומא אומר מצינו פסוק כולל יותר והוא שמע ישראל וגו'. בן ננס אומר מצינו פסוק כולל יותר והוא ואהבת לרעך כמוך. שמעון בן פזי אומר מצינו פסוק כולל יותר והוא את הכבש האחד תעשה בבוקר וגו'. עמד ר' פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן פזי דכתיב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו'

21. ספר איזהו מקומן

ב] ענין השחיטה כנגד השמש - כתב המאירי שהוא לרמוז על השפלת עובדיה. אולם השיח יצחק כתב דאע"פ שהיה יותר טוב שלא יראה כעובד לשמש מ"מ גזירת הכתוב הוא, וזהו שנקט הרמב"ם (סוף"א דתמיד) שדברי קבלה הן. והביא מספר באר שבע דטעם שהיה נשחט 'כנגד היום' היינו היפך מקום זריחת השמש, מפני שהיו אומות העולם עובדים לשמש.

ג] המנחת חינוך (מא. ט.) נסתפק אם דין שחיטה כנגד היום מעכב דיעבד, וכתב דנראה שאינו מעכב דלא שנה בו הכתוב לעכב.

22. תוספות ישנים מסכת יומא דף סג עמוד א

על טבעת שניה. [1] פירש רש"י הטעם לפי שהראשונה מסייעתו להאחז בה רגלי הבהמה וקשה לה"ר אלהנן שאין זו סבורא שיהפכו רגליה כלפי המזבח אלא חוץ למזבח שמא ירביץ גללים כדאמר לעיל מיהו הך קושיא אינה אלא א"כ היו הטבעות ממזרח למערב הששה סדרים כמו ששנינו במסכת מדות אבל אם היו מצפון לדרום מכל מקום הוי ראשו כלפי מזבח [2] ולרבי נראה לפרש הטעם דבטבעת שניה היינו כלפי המזבח לפי ששל הטבעת ראשונה מיצל כותל המזבח וכן פ"ה ה"ר יוסף:

23. רש"י מסכת יומא דף סב עמוד ב

ומוספין של שבת - שנאמר בהם שני כבשים - [1] ודאי שנים שוים לעיכובא, מדלא הדר כתב בהו אחד, לרבות אף על פי שאינן שוין להכשיר, כך שמעתו, וקשיא לי: עיכובא מנלן, [2] ונראה בעיני דהכי גרס: מוספין ודאי שנים למצוה, מצותן להיות שוין, ולא גרסינן מדלא כתיב אחד אחד, ושיטתא דתלמידי תרביצאי היא.

24. מהר"ץ חיות מסכת יומא דף סב עמוד ב

רש"י ד"ה מוספין וזה היא שיטתיה תלמידי תרביצאי. נ"ב כבר ידוע דרבני סבוראי הוסיפו הרבה ענינים על הש"ס. עיין אגרת רב שרירא גאון דכל הסוגיא בתחלת קדושין עד בכסף מנלן איננו מהגמרא. רק הוספת רבנן סבוראי ודעת רש"י שגם זה הוספת התלמידים:

25. מהר"ץ חיות מסכת יומא דף סב עמוד ב

גמ' מוספין של שבת ודאי צריכים שיהיו שניהם שוים. נ"ב תמיה לי על הרמב"ם שהשמיט דין זה בהל' תמידין ומוספין ועי' רש"י שהביא גירסא דבדיעבד ג"כ מעכב:

26. ספר איזהו מקומן

ב. גירסת הר"ח "מוספין ודאי שנים ולא ארבעה מדלא כתיב אחד אחד", ופירש תוס' הרא"ש דר"ל איפכא דמוספין ודאי אפילו מצוה ליכא שיהו שוין, ד'שנים' אינו מיותר, דאתי לאפוקי שלא נפרש שנים עם תמיד של שחר ושנים עם של ערב. וכן הוא גם גירסת התוס' רי"ד, וכן גרס המאירי והוסיף דאף שבכל מקום אתה תופס המועט, כל כיוצא בזה טרח וכתב לה קרא.

ג. המשל"מ (ממו"מ ד. ט., נסו"ד) והגהות מהר"ץ חיות כאן תמהו על הרמב"ם שהשמיט דין זה דבעינן במוספין שיהיו שוין למצוה או לעכב. [אך כתבו המפרשים (מרכנת המשנה, ש"מ ילמק, אור שמח, זנת מודה) דגירסת הרמב"ם היתה כגירסת הר"ח ותוס' רי"ד ומאירי דנמצא דאפילו מצוה ליכא.

27. הערות הגר"ש אלישיב מסכת יומא דף סב עמוד ב

מוספין של שבת ודאי צריכין שיהיו שניהם שוים כאחד. בפשטות מפורש בגמ' בלא שום חולק דמוספין של שבת בעינן לקיחתן כאחד, ולגירסא אחת ברש"י ה"נ דמעכב. אמנם הרמב"ם לא הזכיר כלל האי דינא דיהו שניהם שוים במוספים של שבת. וכבר תמהו האחרונים הא הוה סתמא דגמ' בלא שום חילוק ומדוע השמיטה.

והנה בר"ח הביא כאן גירסא אחת שגרסו אבל המוספין ודאי לא כתב שני כבשים אלא ללמד שהם ב' ולא ד' מדלא כתיב אחד אחד כדרך שכתוב בתמיד. וצ"ב מאי כוונתו באומר דס"ד שיביא ד'.

והנראה בזה דהנה לגבי ערבה שבלולב נקטו רוב הראשונים [עיין כס"מ פ"ו מלולב ה"ז] דאם הוסיף על שתי ערבות שפיר עביד ולא בל תוסיף הוה, דכיון דילפינן לה מערבי דכל מיעוט רבים שנים היינו שזה המיעוט אבל אפשר נמי במרובה, והוה בכלל ערבי [עיין ריטב"א כאן] ואילו היה כתוב מפורש שתי ערבות הוה אמרינן שנים ולא יותר, וכל יותר הוה בל תוסיף. אבל כיון דילפינן מערבי הכל בכלל.

ולפ"ז יבוארו דברי הר"ח דהיה לו גירסא בגמ' אבל המוספים ודאי לא כתב שני כבשים אלא ללמד שהם ב' ולא ד'. והיינו דהוה ס"ד דיכול להביא יותר משני כבשים למוסף אי לא הוה כתיב והוה ילפינן מכלל כבשים דהוה רבים דבכל רבים כלול גם יתר על ב' קמ"ל שני כבשים שנים ולא יותר. והא דבכל הני מילתא אחריתי דרשינן שנים ליהו שניהם שוים ולא דרש לה לשנים ולא יותר, היינו משום דבכולם כתיב בתר הכא אחד וכגון בתמיד כתיב בפירוש את הכבש האחד ואת הכבש השני, א"כ כבר גילתה תורה שנים ולא יותר, לכן דרש משנים למילתא אחריתי שיהיו שניהם שוים, אבל במוספין לא כתיב לבתר הכא אחד ס"ד שפיר דשנים וגם יותר, קמ"ל שנים ולא יותר.

וכיון שבארנו לזה הרי עולה יפה הא דלא נקט הרמב"ם להלכה דכבשים של מוספין דינן שיהא לקיחתן כאחד. דאדרבה גירסתו בגמ' הוה כגירסת הר"ח דדחתה הגמ' דבכבש מוספין ודאי דלא דרשינן לה ל"שני" שיהיו שניהם שוים, ומטעם דבעינא להאי דרשא למילתא אחריתי. (וברש"י דחה גי' זו).

28. ספר איזהו מקומן

ב לרמב"ם (מעשה"ק ית. יא.) שיטה אחרת, דהנה ז"ל (מעשה"ק ית. יא.) "שני שעירי ירהכ"פ ששחטם בחוץ, אם עד שלא התורה עליהם חייב וכו' הואיל וראויין לבוא לפני ה' לוידי, ואם אחר שהתורה פטור על המשתלח שהרי אינו ראוי לבוא לפני ה' עכ"ל. ותמה הרמב"ד מאד מסוגיין דמבואר דתליא בהגולה ולא בוידוי, וקודם הגולה הוא דחייב על שניהם.

ובכס"מ וקרית ספר פירשו דהרמב"ם פסק כמסקנת הסוגיא בזבחים קיג: המחלקת בין קודם וידוי ואחר וידוי, ודלא כגירסתו ופירוש רש"י שם, וצ"ל דתנא דהכא לוידי קרי הגולה. ועי' לח"מ שהשיג על תירוץ זה, והניח שיטת הרמב"ם בצ"ע.

29. קונטרס בענין עבודת יו"כ - גריד"ס

סב. — שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהם שוין במראה וכו'. [ניתן היה להסביר דין המשנה על רקע הצורך בהגרלה — דלכתחילה אי אפשר להגריל אלא אם כן לולא ההגרלה המייעדת זה לשם וזה לעזאזל אי אפשר להבחין בין השעירים מצד עצמם. אך מן הברייתא (סב:) המצריכה שיהיו שניהם שוים אף בצפרי מצורע שאינם אפילו קרבן וכן מן הדיון בסוגיא לגבי תמידין מוכח שאין דין משנתנו קשור בהגרלה אלא שנאמר דין כללי שככל שיש קיום משותף על ידי זוג בעלי חיים הם צריכים להיות שוים בצורתם לכתחילה.

שם אין מחוסר זמן לכו ביום. ובספר שם משמואל (פ' וארא) כתב דוהו פתח לגאולה העתידה, שאי אפשר לומר לא הגיע עוד זמנן של ישראל להגאל, כי הרי אלף השישי הוא יומו של הקב"ה, שהוא אלף שנים ואין מחוסר זמן לכו ביום.

לה	יוסף	אחרי	באר
<p>שדמיון כזה עלול להיות גם בשני אנשים שהם שווים ועומדים במצב אחד בדרגתם והנהגתם, ודומים זה לזה בכל עניניהם, וביום הזה יצא גורלם שהאחד נתעלה במעלה עליונה, והשני ירד ח"ו מטה מטה. והוא שהראשון מילא את תפקידו ביום הקדוש הזה וקיים מצות התשובה בשלימות כראוי וכמצווה, ושב מחטאיו בכל לבו ונפשו בהרטה על העבר וקבלה אלהבא. ומכל שכן אם עשה תשובה מאהבה שאז הודונות נעשו לו כזכיות (וכמ"ש בגמ' יומא פ"ו ב'), הרי נתעשר ונתוספו לו היום כמה רבבות מצוות, ובמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות דף ל"ד), וידועים דברי הרמב"ם (בפ"ז מהלכות תשובה) על הבעל תשובה, דאמש היה זה שנאו לפני המקום, משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד, וגדולה תשובה שמקרבת את האדם ל ש כ י נ ה, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך — ועל אדם כזה מרמז השעיר הנכנס לפני ולפנים, מרכז מקום ה ש כ י נ ה; אבל השני שלא פעל עליו עיצומו של יום הקדוש, ולא נתעורר לשוב בתשובה, אע"פ שבמצבו בעבירות חזיות עומד הוא כמו הראשון ומשתווה עמו, אבל עצם הדבר שעבר עליו היום בלי הרהורי תשובה ותחי עיונותיו על עצמותיו, נכתב משום כך בספרן של רשעים, כי יוהכ"פ אינו מכפר אלא לשבים, ואין שם (ש' צרוי) יוהכ"פ לאלה שאינם שבים כיון שאינו עושה פעולת הכפרה, ועבירה גוררת עבירה שתולך ומתרחק ח"ו מה' ותורתו, וסופו אבדון ח"ו — ועל זה מרמז השעיר שנשלח לעזאזל אל ארץ גזירה; ובכן ממצוה זו של שני השעירים יש ללמוד דעת את האדם להתבונן מהם ולקחת לקח ומוסר השכל, שדוגמתם מכוון על כל אחד מישראל, דיתכן שאמש היו שני בני אדם עומדים במצב אחד</p>	<p>מדמו על פני הכפורת ולפני הכפורת, וכן בהיכל על הפרוכת, ועל קרנות מזבח הזהב, ועל טהרת המזבח, ולעומתו השני לא זכה אפילו לשחיטה כשרה, אלא נשתלח ע"י מי שהא המדברה, [ואמרו ביומא ס"ו א' דהכל כשרים להוליכו אפי' זר יעוי"ש], אל ארץ גזירה, [מקום שליטת החיצונים והמויקים, כמוש"כ הרמב"ן על התורה בפ' אחרי באורך בענין השעיר לעזאזל], ודחפו אותו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד, ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים (כמ"ש במשנה יומא ס"ו א'), ולמרות ששניהם נלקחו כאחד ושנים במראה וקומה ובדמים, בכל זה היו בהקרבתם בתכלית השינוי והריחוק, ולזה נצטוונו שהקביעות של שני השעירים מי שיהי' לשם, ומי שיהי' לעזאזל, לא יעשה לפי דעתנו, אלא על דעת המקום, כמוש"כ (משלי ט"ז) בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו, כי רק היוצר אשר לפניו נגלו כל היצורים, יוציא את משפט שני השעירים, מי הוא לה', ומי לעזאזל המדברה.</p>		
			<p>(ב) והנה מאלה שני השעירים צותה התורה להיחם שניהם שוים בתחילה, ולבסוף — כגובה שמים מארץ וכרחוק מזרח ממערב כן רחוקים ומובדלים בעשייתם תכלית ההבדל והריחוק זה מזה, שהאחד זכה להתעלות במעלה היותר עליונה האפשרית לקרבן, היינו שדמו מוכא ע"י הכה"ג היותר מקודש, שהיה מופרש כטהרה שבעת ימים ומזבא רה"ק ומגיע דמו לפני הכפורת בין שני הכרובים אשר שם נועד מקום השכינה, ושום קרבן (זולת פר כה"ג) לא זכה לזה, והשני נדחה אל ארץ גזירה, מקום אשר לא עבר בו איש, מקום שומם וחרב אשר רק שעירים ירקדו שמה, ומתרסק אברים ומתפור לכל רוח, מעשה אשר לא יעשה כן לשום קרבן ודבר שבקדושה — מכל זה יש לנו לימוד מוסרי והתבוננות</p>

רגע השיא בהצלחתו היה נחשב בעיניו, הרגע שבו היו מעלים אותו על הצוק. בגרון נטוי היה עומד שם במרומי הסלע ושולח מבט נוסף של בוז וחמלה גם יחד לרעהו הובח.

מאליו יובן, שאילו ידע השעיר את הסיבה האמיתית מדוע הובא אל הצוק הזה, ואילו היה חש את אשר צפוי לו תוך זמן קצר ביותר, לא היה נתפס למחשבות אלו. אשליותיו ותחושת ההצלחה המדומה מתנפצות בסופו של דבר עלי סלע. דחיפה קלה לעבר המדרון התלול מרסקת את איבריו, והם מתפורים לכל עבר. או אז יודעים הכל מי הוא המאושר האמיתי.

תיאור זה יכול להוות ביטוי לענין הבחירה החופשית. שתי דרכים שוות פתוחות בפני כל אחד מישראל. הדרך האחת היא דרך התורה והמצוות – היא מובילה את החולכים בה ומקרבת אותם אל ה'.

הדרך השנייה היא דרכם של החיים חיי חולין, מלאי תאוות ואהבת חיי העולם הזה, ורחוקים מלימוד התורה וקיום מצוות. אמנם לעתים הדרך הראשונה דורשת הקרבה, ויתור על רצונות מסוימים, הנבלות שונות הבאות מכח דיני התורה וכדו'. אך הכל כדאי למען התכלית הנעלה – לשכון במקדש ה'.

ובאמה החולכים בדרך ה', זוכים לאושר אמיתי בעולם הזה ובעולם הבא. לעומתם, אלה שבחרו בדרך של פריקת עול ותאוות, אמנם נדמה להם שיש להם חיים חפשיים – אך סופם רע ומר! לעתים יש מי שנדמה לו שהם צודקים, וחייהם יפים ונעימים יותר. אך בסופו של דבר מתברר בדרך כלל מי משני המחנות הנזכרים זוכה לאושר אמיתי. בדיוק כשם ששמש ההצלחה של השעיר לעזאזל שוקעת מהר עם נלגולו מעל גבי הסלע.

הבאת שני השעירים האלה ביום הכפרים צריכה להזכיר לכל אחד מאתנו את המאבק הנצחי המתחולל בקרבנו של כל אחד ואחד. היצר הרע מנסה להנחות את האדם בדרכו של השעיר לעזאזל.

לעומת זאת היצר הטוב משדל את האדם לעלות במסילה העולה בית ה'. הלקח שעלינו להפיק מן הדימוי הזה היא הידיעה הברורה כי פריחת הרשעים הינה רגעית בלבד, כמו "עשב", ואחריתם מרה עד למאד "להשמדם עדי עד". אבל "צדיק כתמר יפרח", וגם אם הפירות יאחרו לבוא, מכל מקום יתקיים בו, "עד ינבון בשיבה דשנים ורעננים יהיו". (מובא בספר "לקח טוב")

שני השעירים מסמלים שני אורחות חיים

בספר "מעגלי השנן" כתב הגרש"ר הירש זצ"ל רעיון נפלא הנלמד, מהמצוות הנעשות בשני השעירים ביום הכיפורים.

נתאר לעצמנו, את שני השעירים מובאים ביום הכפרים לבית המקדש. שניהם שווים במראה, בקומה, בדמים, ולקוחתם כאחת. והנה בא הכהן הגדול, טורף בקלפי ומעלה בידו שני גורלות. על הגורל האחד כתוב: "להי", ועל השני כתוב "לעזאזל". גורל זה קובע את עתיד שני השעירים, ומכאן ואילך נפרדות דרכיהם.

השעיר אשר עלה עליו הגורל לה', עלה לקרבן. שוחטים אותו בקדושה ובטהרה, הדם הניגר ממנו טאף לתוך כלי, ומובא אל תוך קדשי הקדשים, שם מוים ממנו בין הבדים. אחר כך מוים מן הדם, גם על הפרוכת ועל מזבח הזהב. בשר השעיר, עורו, ופרשו נשרפים באש מחוץ למחנה במקום טהור.

השעיר השני אינו עלה לקרבן. הוא "יעמוד חיי". אילו היה שעיר זה בעל מחשבה, יתכן שהיה שמח מאד על שנגל בחלקו להשאר חי ולא להשחט ולהשרף. אילו היה שעיר זה עורך השוואה בין מצבו לבין מצב רעהו השחוט, עשוי היה לבוא לידי התרוממות רוח וגאווה. היה מביט לעבר חברו ואומר, "ראו מה בנינו ובין תבירי, אמנם הוא עלה על המזבח הקדוש, אך איבד את חייו – ואילו אני חי וקיים! וכאשר היו מוליכים אותו לעבר ההרים שמחוץ לירושלים, היה מוסיף יוהרה על יהירותו ומתמלא שמחה על ש"זכה", לצאת מן התחום הצר של בית המקדש, ולצעוד בעולם החפשי.